

prevenim • sida

Butlletí d'informació sobre **prevenció del VIH/sida** a Catalunya • Número 1 - 2006

En aquest número...

Editorial	2
Presentació del butlletí i dels seus objectius.	
Cop d'ull a la recerca	2
Comentari d'un estudi que analitza les relacions entre el consum de drogues no injectades i el risc de transmissió del VIH entre els adolescents.	
Materials	3
<i>Mira i informa't</i> : per apropar la informació als joves (exposició).	
<i>Sex o no sex</i> : per fer tallers amb adolescents i joves (exposició i guia).	
<i>Per un futur sense sida</i> : tot allò que, si més no, hauria de saber tothom (revista).	
En pràctica	4
Implicacions pràctiques del model de creences de salut en relació a la prevenció del VIH/sida.	
L'opinió	5
Jordi Petit, antic secretari general de la Internacional Lesbian and Gay Association, i president honorífic de la Coordinadora Gai-Lesbiana de Catalunya, ens dóna el seu punt de vista sobre la prevenció del VIH/sida en el moment actual.	
Finestra oberta	5
Descripció i comentaris a propòsit de l'edició del document <i>Orientacions per a l'educació afectiva i sexual a segon cicle d'ESO</i> , una iniciativa conjunta dels departaments de Salut i d'Educació de la Generalitat de Catalunya que s'emmarca dins del programa Salut i Escola.	
Navegant	5
Suggeriments de navegació pel portal de la Fundació "la Caixa", <i>Sida, saber ajuda</i> que dóna accés a un conjunt molt ampli d'informació, activitats i materials relacionats amb el VIH/sida.	
Amb poques paraules	6
Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb el VIH/sida.	
El calaix	6
Extracte de les conclusions del grup de treball sobre "prevenció" de la Jornada de grups de treball sobre la sida 2006, celebrada el mes d'abril a Barcelona, a l'Institut d'Estudis de la Salut.	

prevenim.sida és un programa de l'associació:

en col·laboració amb:

Institut d'Estudis de la
Sexualitat
i la Parella

amb el suport de:

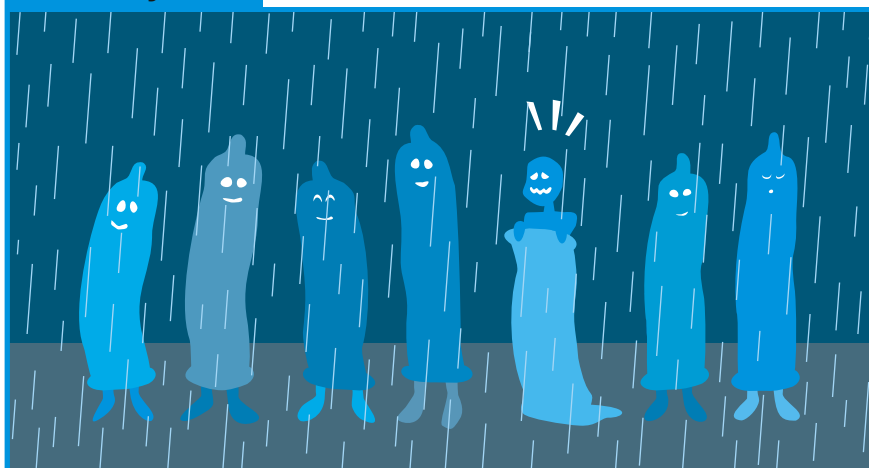

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

SIDA
900 212222
Informació confidencial i gratuïta

La vinyeta

Protegir-se, sí... però adequadament!

Començem amb aquest número l'edició del butlletí *Prevenim.sida*, una publicació breu que neix amb l'ambició objectiu de convertir-se en un instrument de comunicació per a tots els professionals que treballen en la prevenció del VIH/sida a Catalunya. A *Prevenim.sida* hi trobareu informació sobre alguns dels millors materials i programes que són a l'abast dels professionals que intervenen en la prevenció del VIH/sida a casa nostra, podreu reflexionar a propòsit dels avenços de la investigació sobre prevenció, i també difondre i donar a conèixer la vostra feina. *Prevenim.sida* vol destacar les intervencions preventives que es fonamentin en el coneixement científic actual i oferir un espai d'intercanvi que contribueixi a propiciar un consens sobre bones pràctiques en la prevenció del VIH/sida, que molts professionals consideren del tot necessari. Per assolir aquests objectius de comunicació, informació, reflexió i intercanvi, *Prevenim.sida* necessita la participació activa dels seus lectors: els professionals que intervenen en la prevenció del VIH/sida. Us convidem a compartir amb nosaltres les vostres opinions i experiències, proposar temes i donar a conèixer nous materials i activitats.

COP D'ULL A LA RECERCA

Consumir drogues no injectades augmenta el risc de transmissió sexual del VIH entre els adolescents?

Aquesta és la qüestió que es va plantejar un equip de professionals, al capdavant del qual es troba Ainhoa Rodríguez, de l'Observatori de la Infància d'Andalusia. Per mirar de respondre a la qüestió van efectuar una revisió bibliogràfica de les investigacions publicades en revistes científiques entre els anys 1998 i 2003, atenent a aspectes com ara la droga consumida, la posició social o el sexe. L'edat de la població estudiada va dels 10 als 15 anys.

Els autors van localitzar una vintena d'articles que analitzen aquesta relació, en onze dels quals s'observa alguna mena d'associació entre el consum de drogues i les pràctiques sexuals de risc. Ara bé, cal tenir en compte que la revisió d'articles s'ha fet sobre documents que defineixen d'una manera diferent què s'entén per un comportament de risc i, de vegades, amb treballs poc comparables entre si.

Malgrat aquestes limitacions, els diversos estudis aporten algunes dades que convé destacar pel seu interès, com ara la constància d'una forta associació entre el nombre de substàncies utilitzades a la vida i la manca d'utilització de preservatius en el darrer coit. Atès que també hi apareix relacionat el consum amb el fet d'haver tingut un major nombre de parelles sexuals, es pot pensar que "qui és arriscat en una cosa, tendeix a arriscar-se també en més coses".

En aquest resum ens centrarem en dues substàncies: l'alcohol i el cannabis.

Pel que fa a l'alcohol, malgrat que d'acord amb els resultats de la revisió la relació és controvertida, un dels estudis revisats

(...) sota determinades circumstàncies hi ha relació entre el fet de consumir drogues i la realització de conductes sexuals de risc.

troba que entre els joves que usen habitualment el preservatiu, aquells que han consumit alcohol presenten una menor percepció dels riscos associats a les conductes sexuals. D'altra banda, tot i no assolir nivells de significació estadística, els joves

que refereixen comportaments d'alt risc en relació al VIH declaren consums d'alcohol més freqüents que la resta. Alhora, s'ha trobat que l'ús d'alcohol o drogues en la darrera relació sexual prediu una puntuació elevada en l'escala de riscos sexuals assumits, seguint un axioma clàssic de la psicologia que ens diu que el millor predictor de la conducta futura és la conducta passada.

Pel que fa al cannabis, els autors refereixen set treballs que van trobar una associació entre el seu consum bé a edats primerenques, -bé abans o durant la relació sexual- i el fet de no usar preservatius, no usar-los de manera consistent, o adoptar altres comportaments sexuals de risc.

Com a conclusió del seu treball els autors afirmen que sota determinades circumstàncies hi ha relació entre el fet de consumir drogues i la realització de conductes sexuals de risc. Sota quines circumstàncies? Doncs, en general, quan es prenen drogues d'una manera habitual durant l'adolescència, quan hi ha un consum problemàtic i/o quan es consumeixen drogues socialment menys acceptades o més estigmatitzades.

MATERIALS

Mira i informa't

Projecte de l'associació Joves per la Igualtat i la Solidaritat (JIS), que compta amb el suport del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya. *Mira i Informa't* és una proposta orientada a la prevenció del VIH/sida que incorpora entre les seves accions la utilització d'una exposició itinerant de sis plafons de 70 x 100 cm. Aquests plafons tracten, mitjançant una combinació d'imatges i textos, aspectes com ara: la cadena de contagi, el període finestra, el bon ús del preservatiu o les vies de transmissió del VIH/sida, a més de varis conceptes que són rellevants per tenir clar què és la sida i quins són els elements bàsics per a la seva prevenció. La idea central del projecte consisteix en apropar la informació sobre el VIH/sida als joves per tal de: a) informar-los, formar-los, assessorar-los i orientar-los sobre aquest tema; b) promoure hàbits saludables; i c) dissuadir l'adopció de conductes de risc per a la transmissió del VIH. L'exposició es cedeix de franc, anant a càrrec dels sol·licitants les despeses de transport.

Més informació: Joves per la Igualtat i la Solidaritat (JIS). Tel: 934 219 310

Sex o no sex

Programa per desenvolupar una acció preventiva al voltant de les ITS i el VIH/sida, posant a l'abast dels educadors que treballen amb joves de 15 a 18 anys, elements informatius i educatius per orientar actituds i facilitar estratègies per promoure hàbits saludables i evitar conductes de risc. Consta d'una exposició de 10 plafons de 85 x 200 cm, una guia amb propostes d'activitats sobre diferents temàtiques relacionades amb les ITS i el VIH/sida, i un díptic recordatori de la visita a l'exposició. Aquests materials es faciliten de manera gratuïta a les entitats interessades. Elaborat per Promoció i Desenvolupament Social (PDS), amb el suport del Departament de Salut i de la Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya, i amb la col·laboració de l'associació Anti-Sida de Lleida, el Centre Jove d'Anticoncepció i Sexualitat i l'Institut d'Estudis

de la Sexualitat i la Parella, busca promoure una actitud crítica davant les conductes sexuals de risc, augmentar la percepció de vulnerabilitat associada a aquestes conductes, informar sobre els riscos i les conseqüències de les ITS i millorar el repertori d'habilitats per aplicar en situacions de risc.

Més informació: Promoció i Desenvolupament Social (PDS). Tel: 934 307 170

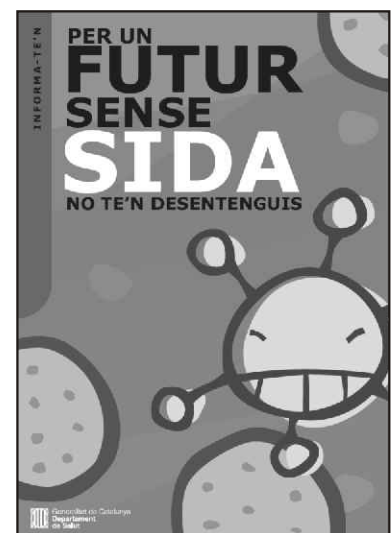

Per un futur sense sida

Iniciativa divulgativa del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, revisada l'any 2005, que consisteix en l'elaboració, edició i distribució d'una revista amb la informació bàsica que tota persona hauria de conèixer sobre el VIH/sida.

Consta de 24 pàgines que expliquen d'una manera entenedora què és la sida, com es detecta la presència del VIH a la sang, i quines mesures preventives cal adoptar per evitar la transmissió del VIH/sida. També inclou consells sobre higiene i una relació de situacions i conductes que comporten risc de transmissió del VIH/sida i de situacions i conductes que no comporten aquest risc. Alhora, conté informació sobre el tractament de les persones seropositives i sobre les possibilitats de trobar una vacuna per combatre la malaltia. Es completa amb una relació de recursos, que inclou adreces i telèfons on adreçar-se per ampliar la informació, efectuar consultes, aclarir dubtes, etc. A més, el web del Departament de Salut dóna accés electrònic al material, en connexió amb un joc de preguntes i respostes titulat: *Què en saps, de la sida?*

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. Tel: 900 212 222

EN PRÀCTICA

Model de creences de salut: implicacions pràctiques

Sovint es diu allò de que *no hi ha res més pràctic que una bona teoria*. En promoció de la salut i educació per a la salut, i també en el marc del disseny de programes de prevenció, aquesta afirmació té un pes específic propi, ja que diversos models teòrics han ajudat notablement a entendre els comportaments de salut dels individus, i per tant, a dissenyar accions per modificar la manera com les persones podem tenir millor cura de la nostra salut.

Cada model teòric té les seves característiques i aposta per una línia d'acció diferent. El model de creences de salut (o *Health Believe Model*) es va desenvolupar a partir dels anys 1950 per especialistes en psicologia social dirigits per Hochbaum, als Estats Units. Aquest model atribueix un important paper als aspectes cognitius com a factors de predisposició en l'adopció d'hàbits saludables. Segons aquest model el comportament és, en bona part, el resultat d'una sèrie de processos mentals pels quals l'individu actua en funció de determinades expectatives: en termes de salut, el valor en joc serà el desig d'evitar la malaltia;

ahora, la percepció que un mateix és vulnerable i la malaltia prou greu com per fer alguna cosa per evitar-la, juntament amb la convicció de que es pot fer alguna cosa, a un cost raonable, per aconseguir-ho, porten a la realització de la conducta preventiva.

Aquest model s'orienta a provocar canvis en la manera com l'individu percep una determinada realitat i en la valoració que en fa sobre com el pot afectar, més que no pas en millorar la seva informació sobre aquella realitat, que podria considerar que no és rellevant per a ell. A efectes de la prevenció del VIH/sida les seves implicacions pràctiques se centren en quatre focus d'atenció: 1. La **percepció subjectiva del risc**, és a dir la percepció que té l'individu en relació a la probabilitat de ser infectat pel VIH: "A mi no em passarà", 2. La **gravetat percebuda** davant la possibilitat de ser infectat per VIH: "Avui en dia ja no és tant greu", 3. Els **beneficis esperats** de posar en pràctica una conducta preventiva: "Qui m'assegura que igualment no m'infectaré?", 4. Les **barreres percebudes** per dur a terme conductes de prevenció: algú pot no estar disposat a fer segons què per evitar la infecció; per exemple, per por al que pugui pensar la seva parella, i 5. La **valoració de l'autoeficàcia** o grau de confiança de l'individu en la seva capacitat per dur a terme una determinada conducta preventiva.

L'OPINIÓ

Jordi Petit ha estat secretari general de la *International Lesbian and Gay Association (ILGA)*, és president honorífic de la *Coordinadora Gai-Lesbiana de Catalunya* i, l'any 2003, va rebre la medalla d'honor de l'Ajuntament de Barcelona. En aquest primer butlletí de *Prevenim.sida* ens ofereix la seva visió de la prevenció de la sida en el moment actual.

Crec que actualment cal parlar d'un cert relaxament en relació a la prevenció, que afecta als més joves, inclosos els que pertanyen a la comunitat gai. D'una banda, era difícil mantenir un estat d'alarma constant any rere any; d'altra banda, l'arribada dels retrovirals l'any 1998 ha propiciat, en certa manera, una errònia percepció de menor gravetat de la malaltia. Així doncs, falla la percepció de la gravetat del VIH/sida, que sovint es veu com una cosa llunyana, especialment per part de la gent gran, que mai no havia pensat en la possibilitat d'infectar-se. La malaltia ha desaparegut de la vida quotidiana: no hi ha testimonis directes, més aviat el contrari, ja que com a fruit de l'estigmatització quasi cap afectat dona la cara.

Entre els valors dominants actuals hi ha una hegemonia de la recerca del plaer immediat, sense pensar en l'endemà, hipoteques incloses.

(..) sempre he pensat que l'autora de Harry Potter faria un gran favor a la humanitat si aquest mag encarés el tema de la prevenció.

A banda de la necessària visibilitat de la malaltia, crec que caldria pensar en l'acció directa, en fer patent la prevenció en dos àmbits: 1. Allà on es parli de

sexualitat, especialment a la família (poques ho fan) i a l'escola (tampoc gaires ho fan, i menys les professionals); i 2. Allà on es fa sexe o es lliga per fer sexe, com ara a les discoteques, els pubs, etc. Això significa disposar d'educadors que treballin sobre el terreny, que parlin amb la gent i la informin, que la treguin de dubtes. Mesures com posar rètols lluminosos als espais de penombra o distribuir preservatius són correctes, però, personalment, penso que si no hi ha un lideratge públic de la prevenció, com ara mitjançant un personatge famós seropositiu, pel posicionament d'un equip de futbol o per la implicació de persones molt conegudes, amb capacitat de fer un discurs amb ressò públic, no avançarem mai prou

FINESTRA OBERTA

Orientacions per a l'educació afectiva i sexual a segon cicle d'ESO

Recentment s'ha presentat el document *Orientacions per a l'educació afectiva i sexual a segon cicle d'ESO*, adreçat als professionals dels centres de salut i d'educació secundària. Es tracta d'una iniciativa conjunta del Departament de Salut i del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, que s'emmarca dins del Programa salut i escola, orientat a millorar la coordinació entre l'escola i els serveis de salut i apropar aquests últims a les escoles, amb l'objectiu últim de facilitar la promoció d'actituds i hàbits saludables, reduir els comportaments de risc i detectar problemes de salut el més aviat possible.

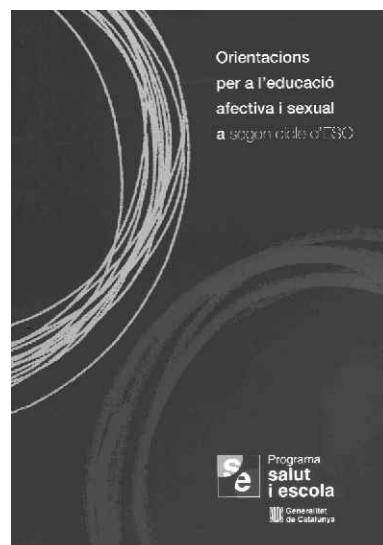
Orientacions per a l'educació afectiva i sexual a segon cicle d'ESO consta de quatre apartats. El primer apartat presenta, tant a professionals de la salut com de l'educació, una sèrie de conceptes i actualitzacions en la manera d'entendre l'educació afectiva i sexual avui en dia, ajudant a perfilar els rols dels diferents professionals en aquest tema i posant l'atenció sobre recursos poc habituals en aquest àmbit, com poden ser els de l'educació no formal.

El segon apartat tracta de la manera d'intervenir en educació afectiva i sexual en un centre de secundària, tant a nivell curricular com extracurricular. En aquest sentit revisa les diferents àrees de coneixement i proposa continguts orientatius i models d'activitats. Aquest apartat pot ser d'especial utilitat per als professionals aliens al sistema educatiu per ajudar-los a entendre les diferents possibilitats de treball que ofereix l'actual currículum educatiu.

El tercer apartat és, bàsicament, un exemple de com es podria dur a terme un projecte de deu sessions d'una hora de durada. Inclou la descripció dels objectius, del desenvolupament de les activitats i dels materials de suport necessaris. Aquest exemple utilitza les tècniques i activitats apuntades al segon apartat, i les desenvolupa. D'aquesta manera els professionals amb menys experiència hi trobaran una guia per seguir i uns exemples que podran refer segons les seves necessitats i interessos.

Finalment, el quart apartat d'aquest document consisteix en una detallada guia de recursos, en la que s'han seleccionat diversos materials i referències que han estat triats en funció de la seva utilitat, facilitat d'ús i accessibilitat.

Més informació: Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. Programa salut i escola. Tel: 932 272 989

NAVEGANT **Sida, saber ajuda**

Des de l'any 2001 la Fundació "la Caixa" posa a disposició del públic un portal d'internet que dona accés a un conjunt d'informació i activitats molt ampli sobre temes d'actualitat relacionats amb el VIH/sida. El portal està dividit en diferents apartats que ofereixen continguts específics i força interessants, d'acord amb la següent distribució:

- **Programa.** Permet accedir a materials i recursos i informació sobre concursos i premis, entre altres.
- **Sales de debat.** Presenta a manera de congrés virtual tres debats sobre el VIH/sida (perspectiva científica, sida i societat, dimensió humana).
- **Documentació.** Dóna accés a estadístiques sobre la malaltia, documents sobre diferents temes, enllaços, informació sobre l'actualitat científica i aplicacions didàctiques del programa que dona nom al portal.
- **Món sida.** S'hi troben informes i documents d'interès publicats recentment i informació sobre campanyes de prevenció i sensibilització d'arreu del món.
- **Comunicació.** Conté entrevistes, un apartat de preguntes freqüents, un xat i un llibret amb orientacions per parlar de la sida amb els fills.
- **Jocs.** Dóna accés a varis jocs (per fer pensar i per convidar a veure les coses d'una altra manera), inclòs un de simulació d'epidèmies, que a més es poden enviar a altres persones.
- **Participació.** Conté diferents propostes de participació col·lectiva centrades, especialment, en la comunicació, l'art i el disseny gràfic.

Adreça del web: <http://www.sidasaberajuda.com>

AMB POQUES PARAULES

Més males notícies per als fumadors.

El tabaquisme pot ser un factor de risc independent per a la infecció pel VIH, segons ha informat el Dr. Andrew Furber del South East Sheffield Primary Care Trust (Anglaterra). Un estudi de revisió que va indagar l'associació entre tabaquisme i VIH, va trobar que cinc de sis treballs analitzats apuntaven que els fumadors tenien més probabilitats d'infectar-se. Com a nota *positiva* s'indica que "mentre que fumar podria estar associat (...) amb la infecció pel VIH, sembla no estar vinculat amb l'avançament cap a la sida".

Més informació a:

http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi?db=pubmed&cmd=Retrieve&dopt=AbstractPlus&list_uids=16923740&query_hl=1&itool=pubmed_docsum

Les infeccions de transmissió sexual augmenten el risc d'infecció del VIH en homes gais.

Determinades infeccions de transmissió sexual a l'anus augmenten el risc d'infecció per VIH en homes gais, segons una investigació realitzada a Sydney, donada a conèixer en la XVI Conferència Internacional de la SIDA a Toronto. Un altre estudi dels mateixos investigadors va trobar que els homes gais infectats pel virus de l'herpes simple-1 tenen més risc d'infectar-se pel VIH. Atès que hi han indicis epidemiològics que suggereixen una connexió entre les ITS i el risc d'infecció per VIH, la prevenció de les ITS podria ajudar a reduir les noves infeccions per VIH.

EL CALAIX

Jornada de grups de treball sobre la sida 2006. Conclusions sobre prevenció.

El 24 d'abril d'enguany va tenir lloc a l'Institut d'Estudis de la Salut la Jornada de grups de treball sobre la sida 2006, en que diferents grups van debatre sobre sis línies de discussió.

El grup que va treballar al voltant de la prevenció va arribar a les següents conclusions:

- 1) La percepció de risc de contraure la malaltia ha disminuït d'una manera important.
- 2) La prevenció no ha de ser generalista; cal parcialitzar les accions perquè arribin a les diferents persones.
- 3) La prevenció no ha d'apostar només per canviar conductes, sinó també, per un aprenentatge significatiu de la sexualitat.
- 4) En el disseny de les intervencions cal tenir en compte les persones seropositives.
- 5) Cal tenir models de prevenció dins l'àrea de la sexualitat, com ara: sistemes d'anàlisi i avaluació de les estratègies i indicadors d'impacte de les intervencions preventives.
- 6) Cal fomentar la investigació qualitativa relacionada amb les minories ètniques, per executar polítiques de prevenció en les persones immigrants irregulars.
- 7) Cal pensar les intervencions en clau de territori, i facilitar l'arribada de la informació als municipis petits perquè tothom tingui les mateixes oportunitats de prevenció.
- 8) Cal disposar d'un programa d'educació sexual que parteixi de la realitat dels adolescents.
- 9) Convé parlar de *salut sexual* i no sols de *salut reproductiva*, per no deixar fora els col·lectius gai i lesbiana.
- 10) Cal reconèixer la importància del treball entre iguals i afavorir l'apoderament dels col·lectius per dissenyar les estratègies que els afecten.
- 11) Cal garantir que les persones que treballen en prevenció disposen de formació adient.
- 12) És indispensable disposar de suport econòmic adequat per avaluar les intervencions.
- 13) És necessari avaluar allò que s'han fet i veure què no s'ha fet per tal de poder fer avenços.
- 14) Cal no oblidar que l'administració és responsable de garantir les mesures per millorar la salut dels ciutadans i de vetllar per establir uns programes eficients.

prevenim • sida

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Jaume Llariba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Revisió lingüística, fotomecànica i impressió: Addenda

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?

Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?

Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.sida

Provença, 79 baixos 3a. 08029 Barcelona

Tel: 934 307 170 · Fax: 934 390 773

E-Mail: prevenim.sida@pdsweb.org